

fou normalment *traga*, des dels orígens (la forma que ha restat, i és comuna amb l'oc. ant. i, en general, romànica); més rarament l'antiga i analògica *trasca*: «negú no gaus vendre banes a nul hom estrayn, qui les *trasca* fora la terra del senyor Rey» a. 1308 (RLR 5 viii, 51). L'imp. antic era encara regular *tràia*, després contret en *treia*, però en Desclot era encara allò, com ho comprova la grafia *trāyēn* 'tiraven' (NCL. II, 114.21).

El pf. antic era del tipus fort, *trac* (probt. d'una 10 base *TRACUIT, o simplement equiparable a *bac*, *bec*, *moc* etc., on -c prové de -g < GUE < -UIT): «*trac*-lo tot nu a la serena de l'aire», Eiximenis (NCL. VI, 98.23); pf. 6 «*tragneren* --- a postat ---», Desclot (NCL. II, 87.6); com que aquesta -c provenia d'una sonora primitiva, es donava també el cas que, en enganxar-se-li 15 un enclíctic reaparegués la sonora (cf. els fets estudiats a HI a propòsit de la variant *ig*+vocal): «R. de la Torre trencà lo monestir de Belpuig *veyl*, e *tragu-en* gran re, e fo confés d'aquel furt» (Camarasa, a. 1295, 20 CaCandi, *Misc. Hi. Cat.* II, 180, cf. a TRENCAR): pron. *trāgen* amb g fricativa, compost del pf. 3 *trag*+el pron. *en* (INDE).

D'altra banda existí també un perfet *trasc* (d'on el subjuntiu *trasca*, explicat supra): «la mà --- mit-l'en 25 en lo sin ['sina, pit'] ---, ara *trau*-l'en» (on tenim l'Imp. del nostre verb, i continua, amb pf.): «e *trasc*-l'en mese<1>le --- e *trasc*-l'en sanada ---», G. Serra, *Gènesi*, 45.1f. D'aquí la forma *trascren* del pf. 6, de la qual hem donat diversos exemples en els docs. dels 30 Ss. XII-XIII (supra) i en les *VidesR* (passatges citats del vol. I); i d'aquí el Subj. Impf. *trascués* (en lloc del més general *tragués*): «me paria que lo cor me *trascués*en del cors», *Decam.* IV, § 6, 2622.9. Veg. encara *EntreDL* I, 103, 172.

Quant a accs. especials, podent confiar en els extensos articles dels *DAG*, *DFa*. i *AlcM*, ens limitem també a coses poc comunes o no prou estudiades encara. És ben cert que la llengua antiga i comuna ha distingit millor els usos de *llevar* i *treure* que el cat. central 40 modern; veg. en aquest sentit el que en diuen aquestes obres i el que n'hem dit a LLEVAR. En canvi l'ús valencià, en aquest punt, és modèlic, i fóra convenient que tothom s'atengués a les normes val. i a les que se n'indiquen allí. Així ho veiem en la llengua antiga. De 45 tota manera no ignorem que aquesta extensió de l'ús de *traure* ja té arrels antigues: «*trahent*-se la corona de lor del cap ---», *Decam.* v, § 6, 374.10; i encara que no ho fan gaire els bons escr. Renaix., ja es troba també des de fi del S. XVIII en el llenguatge tradicionalista d'homes com el B. de Maldà: «amb lloba, per 50 *treure*-se-la, i vestir-se sos pulcros hàbits» (*Coll. B. V.*, 139).

Certes accepcions etimològiques llatines, després extingides, donen encara mostres de vida a l'E. Mj.: 55 'arrossegar', StVicentF, *Serm.* I, 252.8; 'tirar', doc. de Tort., a. 1341 (*BABL* XI, 417). En aquesta acc. ha arribat a sobreviure en comarques apartades, aplicat fins i tot al tir de l'arma de foc: «vaig quedar-me mossegant-me els llavis: el fusell me *treya* per la culata; mes 60

encara volguí insistir en plantejar mon capítol de càrrecs», MrnVayreda (*Puny.*, I, IV, 92 (76)). I no ens ha de sorprendre, puix que *tret* s'ha conservat ben viu amb aquesta aplicació. *Traure*-hi 'caure-hi, entendre-ho, percebre-ho': «com qui no-y *trau*» 'com qui no hi toca, com un que dissimula fent com si no hi caigués', *Testament d'En Serradell* (c. 1400, NCL., v. 1236, cf. *trau* del v. 951).

Ens limitarem igualment en la llengua moderna. En l'aspecte fonètic, la forma *traure* s'ha convertit avui en *treure* en els dialectes de fonètica oriental: cat. or., ross. i bal. Com hem precisat al principi, i en la n. 1, això no va començar a estendre's literàriament fins prop de 1800. El resultat fonètic modern, en línies generals ha estat *tréurə* en cat. central i cat. or. S. i O., i a les Illes, *tréurə* en cat. or. N. i NE., *tréurə* amb *é* intermèdia en ross.; a les indicacions d'*AlcM* cal rectificar això últim (el ross. neutralitza les dues *ee*, per tant és fals atribuir-li *è* oberta); la tancada cobreix tota la diòcesi de Girona: pel Nord fins a les Alberes, al NO. fins a Camprodon i potser alguna part del Ripollès, pel Sud fins al Maresme oriental (contra el que diu *AlcM*): almenys la gent vella fins a la zona Pineda-StPolM-Canet.

A les Illes Balears és *treure* (veg. les cites menorquines infra), amb una *ɛ* oberta (*lə trévrən* 'la treuen' Llubí, 1964); si no m'enganyo, pertot: Felanitx no hi fa excepció fonemàticament, car és sabut que allí tots els fonemes vocàlics anteriors exageren el timbre palatal (*a* sembla *ɛ* etc.); això es devia comunicar a les colònies mallorquines de la zona valenciana repoblada per ells, terra endins de Dénia-Gandia: així anoto *trévrən* a la Vall d'Ebo (1963) i *AlcM* *trévrə* a Tàrbena.

En termes generals l'àrea de *traure* es mantingué intacta en tota la zona del cat. occid. i la val., i només allà, si bé en quedaren alguns illots en zones or. extremes, el més persistent és el de Valls, i sembla que també es mantingué a la Garrotxa: «almenys t'hi cassetes ab la Mònica: la fas pretenir, i en *traus* el suc de l'escarràs», MrnVayreda (*Puny.*, I, XI, 182 (144)). Avui la *e* tendeix a propagar-se del cat. or. cap a l'occid., almenys per la banda de muntanya: *AlcM* atribueix *trévrə* a set localitats de Pall.-Ribag., a la SdUrg., Balaguer, Cervera i Bellpuig: crec que exagera, car en particular jo he sentit *trávrə* generalment fins en el Pallars, i més encara a la terra baixa. A l'Alt Pall. sembla ser on més ha penetrat; no n'hi tinc nota de la meua joventut però sí més recent: «*trévrən* l'aigua 'n *séggies*» Sorpe, «*no ɥ podiben trévrən*» Aidi, *trévrə* a la Vall d'Assua (infra).

Accs. i usos moderns notables. *Treure el bull* 'arrencar-lo': «RECEPTA DE FER TINTA: poses: --- goma àr-bica polvorizada, una onça, estiga un dia, y al foc, que sia poc, y solament *traga* lo bull --- fes-lo bollir al foc un poquet ---», OPOu (*TbPu.*, 181, 182). *Trévrə faves d'olla* 'treure el ventre de pena' Surp (Vall d'Assua, 1959); «començar a restablir-se de malaltia, misèria etc., pelechar» mall., *DFga*. i *Amen*.; 'portar-se bé i ardidament': «Avui és la festa major; i, si no l'ani-